

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ELHUNYT TAGJAI FELETT TARTOTT
EMLÉKBESZÉDEK

SZERKESZTI A FŐTITKÁR

DÉCHY MÓR
L. TAG
EMLÉKEZETE

SCHAFARZIK FERENCZ
R. TAGTÓL

FEOLVASTA
A M. TUD. AKADÉMIA 1922 MÁJUS 29-ÉN TARTOTT
ÖSSZES ÜLÉSÉN

ÁRA 10 KORONA

XVIII. KÖTET • 5. SZÁM

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST, 1922.

Déchy Mór emlékezete

Schafarzik Ferencz r. tagtól.

Déchy M., a M. Tud. Akadémia lev. tagja, 1851 november 4-ikén Budapesten született. Vagyonos szülei gondos nevelésben részesítették és különösen modern nyelvekre taníttatták. A középfokú osztályokat Temesvárott és Budapesten a piarista rend gimnáziumában járta, majd pedig a jogot a budapesti és bécsi egyetemeken végezte. Már gimnazista korában módja volt az Alpesekben megfordulhatni és innen datálódik komoly érdeklődése a földrajz és a természettudományok iránt. Habár joghallgatónak volt beiratkozva, mégis eljárógatott Hunfalvy János geográfiai és Szabó József élvezetes geológiai előadásaira is. Azok az impressziók, melyek első alpesi túráin fogékony lelkébe bevésődtek, mélyek és egész további életére kihatók voltak.

Eltekintve Európa közép- és alpesi előhegységeitől, melyeket régebben is bebarangoltak és megvizsgáltak, a tulajdonképeni alpesi főlánc kikutatását és a vele járó alpesi hegymászást a 4810 m. magas Mont-Blancnak 1787-ben történt sikeres legyőzésével és ezen útjának leírásával Horace de Saussure hírneves genfi természetbúvár kezdeményezte. A havasok iránti érdeklődés azonban mégis csak a XIX. század derekán lángolt fel általánosabban, még pedig kezdetben kizárólag a sport jegyében.

Az első alpesi egyesületet: az *English Alpine Club*-ot Londonban alapították 1757-ben. Szigorú határozmányai szerint csakis oly egyének jutottak be mint tagok, akik arravalóságukat valamely magasabb alpesi csúcs megmászása által igazolták és útjukról irodalmilag is beszámolni tudtak. Ennek mintájára létesült azután 1862-ben a bécsi, majd 1869-ben a német *Alpen-Verein* (1874 óta

egyesülten mint *Deutscher und Österreichischer Alpenverein*, úgyszintén 1874-ben a francia *Club Alpin Français* stb.). Az alapítások ezen elevenen lüktető idejében ismeri meg Déchy a magashegységi turistaságot. Lelkesedéssel veti magát bele ebbe az áramlatba és rajongó hegymászó lesz ő is, amire őt éles szeme és nem mindennapi testi rugékonysága kiváló módon képesítették. A dauphinei Pointe des Ecrins-től kezdve a keleti Alpok Dachstein magaslatáig egész sorát mászta meg a legnehezebben elérhető csúcsoknak. Némelyikére új oldaláról vergődött fel, többet azonban mint úttörő hódított meg az alpinizmus számára. Többek közt megmászta 1873-ban Zermatt felől a Dente Blanche, az Aiguille verte, a Monte Rosa, a Rothorn csúcsait stb.

Az alpesi hegymászók készsége kölcsönös okulás révén valóságos testi-lelki tudássá lett, amellyel az alpinisták sokszor halálmegvetéssel még a legnagyobb nehézségeket is diadalmasan legyőzték. Ezzel karöltve nemesedik az alpinista irodalom és az úti tapasztalatok leírása is egyre szabatosabb formát ölt. Az éber turista legtöbbször az orografia, glaciologia, geologia, biologia és meteorologia tudományágainak szolgáltató fontos adalékokat, az ösztökélő körülmények hatása alatt pedig egynémely hegyi utazó végérvényesen geografussá, sőt még geologussá is nevelődött. Így volt ez Déchy-nél is. Sorozatos alpesi hegymászásai közben a legbehatóbban ismerkedett meg a főlánc topográfiájával, orografiai sajátágaival, valamint jégárviszonyaival is.

Hegyi turáinak leírását és az azokon szerzett tapasztalatait különböző alpesi egyesületek és geografiai társulatok közlönyeiben tette közzé. Ezeknek régebbi évfolyamaiban lapozgatva jól esik annak a ténynek a megállapítása, hogy Déchy a többi nyugati nemzetek fiaival versengve Európa legmagasabb hegységének feltárásában tevékenyen részt vett.

Az alpinizmus intenzív módon való gyakorlása mindig jobban a geografia felé vonja Déchy-t és amikor 1872-ben Hunfalvy János budapesti egyetemi tanár, a földrajz hi-

vatott előadója, egy magyar földrajzi társulat nagy jelentőségét hirdette és alapításának eszméjét megpendítette, Déchy, kinek akkoriban, mint az Alpok ismerőjének, már jó hírneve volt, buzgón támogatta őt. Független anyagi helyzete megengedte neki, hogy hivatalt vagy egyéb idejét lekötő foglalkozást ne vállaljon, hanem ellenkezőleg teljesen ideáljának: a magashegységi régiók megismerésének szentelhesse életét.

Nyáron a magas hegységek valamelyikében találjuk őt, hűséges útítársával: a fotografiai kamarával. Télen pedig élményeinek leírásával és fotografiai felvételeinek kidolgozásával, meg az újabb irodalommal és klasszikus zenével foglalkozik, ami — hozzászámítva még sűrű levelezését is — jóformán teljesen lefoglalja minden idejét. Ezeken kívül még egy szenvedélye volt Déchy-nek, t. i. a könyvgyűjtés. Gyönyörű kézi könyvtárt alapított (1223 mű 5360 kötetben s ezen felül mintegy 1000 térkép), melyet — közbevetve legyen megemlítve — Déchy halála után a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium a debreczeni egyetem földrajzi tanszéke számára megvett. Déchy kényelmes otthonát a benne művészielen elrendezett sok exotikus emléktárgy és műkincs szinte muzeális jellegűvé tette. Bizalmas baráti látogatóinak buzgón mutogatta kincseit és büszkélkedve gyönyörű fényképeit; külföldi kutatók előtt pedig vendégszeretettel nyitotta meg termeit. Ebből az idillikus életrendjéből csak ritkán zökentette ki valami nobile officium, többnyire a kormánynak egyik vagy másik irányú időleges külföldi megbízása, nevezetesen kiállítások és tudományos kongresszusok alkalmából, sőt némelykor politikai ügyekben is, amire őt a nyugati nyelvekben való tökéletes jártassága, valamint biztos fellépése mintegy praedesztinálták.

Életrajzi adatait még csak azzal egészítjük ki, hogy 1884-ben Steinberg Simonovits Paulina odesszai bankár leányát vezette oltárhoz, akitől két gyermeke született, az első, Mária leánykája még gyermek korában halt meg és Iván fia, ki ezidőszert Nyitra megyében földbirtokos. Felesége ingatlanainak kezelése 1887-ben több évre Odesz-

szába szólították, mit arra is használt fel, hogy az orosz nyelvet is elsajátítsa, aminek a későbbi kaukázusi útjain igen jó hasznát vette. Feleségének néhány évre rá bekövetkezett halála után megint Budapestre telepedett vissza, majd pedig nőül vette *Eichel Dorottya* berlini tanítónőt, megértő élettársul, ki egyszersmind félárván maradt fiának gondos anyjává lett, utóbb pedig őt is, a rajta elhatalmasodó betegségében hűségesen ápolta. Élete utolsó éveiben a mindig jobban elharapódzó szívbaja tette az addig rendkívül edzett szervezetét beteggé s végül is szívszélhűdés oltotta ki idealista, főleg a természetimádásnak szentelt életét. Halálának napja 1917 február 8.

Utolsó útjára, a kerepesi-út melletti temetőbe, nem kísérhettük el, mivel végső akarata szerint a haláláról szóló gyászjelentések csak a temetést követő napon küldettek szét. Egy hétre rá azonban a lelki üdvéért a Szt. Ferencziek templomában az Úrnak bemutatott szt. miseáldozaton a M. Tud. Akadémia is képviseltette magát.

A kizárólag, az alpesi hegymászó sportnak szentelt évei után, utazási vágya mindig tovább viszi őt; utazik, hogy minél többet lásson s kivált nevezetes hegységekben tapasztalatokat szerezzen.

A hazai hegységek viszonyait megismerendő, bejárja a Magas Tátrát, meglátogatta az Erdélyi havasokat, elment 1888-ban Kállay B. közös pénzügyminiszter megbízásából Boszníába és Hercegovinába, a Dinári Alpok sajátosságainak tanulmányozása végett. Ezután következtek a Pireneusok, Norvégia hegységeinek zord belső részei, egybekötve egy Spitzbergeni utazással. Ezek közül kivált az Erdélyi havasok és a Dinári Alpok egyes kimagasló tájait a tudományos köröknek kitűnő fotográfiai felvételekben mint első ő mutatja be.

Mindezen utazásai után, de kivált az alpesi iskolázottságát távolabb eső ismeretlen vidékeken is óhajtván érvényesíteni, a Himalaya keleti részére vetette volt szemét. 1878-ban a párisi világkiállításon vállalt hivatalos teendői elvégzése után, tudományos eszközökkel kellőképen ellátva, *Maurer András* svájci vezetővel kelt útra és csakhamar

ott termett Szikkimben a Himalaya főlánczának déli oldalán. Kitűzött célja az volt, hogy valamely alkalmasnak mutatkozó hágón át a főlánczot keresztezze és amennyire lehetséges, Tibetben leereszkedjék. E tervét azonban sajnos nem valósíthatta meg, amennyiben Dardzsiling elhagyása után heteken át súlyos lázrohamok gyötörték, úgy hogy elerőtlenedve végre más irányban volt kénytelen útját folytatni, illetve rövidesen befejezni. Elhatározta ugyanis, hogy a Szikkim és Nepal közti hegylánczok mentén a Singhalila lánczig folytatja útját, még pedig azon pontig, ameddig előtte a *Schlagintweit* testvérek is eljutottak. Ezt az útvonalat újabb akadályok nélkül végig is járhatta, de ennek befejezése után kimerülve hamarosan Európába tért vissza.

A Szikkim Himalayába való másodszori kiszárlására azonban többé már nem került a sor, egyrészt azért, mivel még éveken át a szikkimi láz utóhatásait érezte, másrészt pedig, mivel 1884-ben a Kaukázusba tett első útja lelkét annyira elbűvölte, hogy habozás nélkül most már ezt a hozzánk közelebb eső, de mégis merőben ismeretlen magas hegységet jelölte ki magának működési területül. Azonkívül inkább biztosította itt a sikert az orosz kormány és a helyszinen lévő hivatalos apparatus messzemenő és jóakaró támogatása is.

Életének ezen kaukázusi időszakában szerezte Déchy földrajzi működésének legbokrosabb érdemeit. Feladata, melyet magaelé tűzött, az volt, hogy a Kaukázus magas régióját, mely eladdig még kikutatlan volt, geográfiai és biológiai szempontból megismerje és a világgal is megismertesse. Evégből nemcsak szerződött alpesi vezetőkkel, hanem hazai szakférfiakkal, geológusokkal és botanikusokkal szervezte meg expedícióit a Kaukázusba, még pedig oly eredményesen, hogy alig maradt nevezetesebb része, csúcsa vagy magas hágója ennek a hegységnek, melyet meg nem közelített volna. Eközben természettudományi és helyrajzi kérdések is foglalkoztatták, míg társai földtani és növénytani megfigyeléseket és gyűjtéseket eszközöltek. Fotográfiai kamarájával mindent felvett, amit megörökítésre

érdemesnek tartott, s ebben valóban utolérhetetlen mestertnek bizonyult.

Összesen 7 expedíciót vezetett Déchy a Kaukázusba, még pedig:

1884-ben mint második jelenik meg a Kaukázusban. Előbb 1868-ban mint első Douglas W. Freshfield járt e hegységben, amelynek legmagasabb csúcsát, az Elbruszt, meg is mászta. Déchy ezen első kaukázusi útjára Alex. Burgener és Petes Ruppen wallisi vezetőkkel jött, akikkel az Adai Choch-ra (4647 m.) és az Elbrusz (5629) főcsúcsára feljutott. Majd a Betscho hágón Svaneciába ment át.

1885-ben, vagyis második útján, nyilván a hazai tudományos körök szuggerálására, már lényegesen bővítette programját, amennyiben a magas hegység topografiáján kívül figyelmét most már határozottan még annak természettudományi megismerésére is kiterjesztette. Ez alkalommal Lojka Hugó botanikus és főleg lichenologus volt a társa. Ez évben számos glaciologiai megfigyelést tett, Lojka pedig florisztikai és lichenologiai tanulmányokat végzett.

1886-ban kísérője Schafarzik Ferencz, áll. geologus volt, akivel újból a Central Kaukázust bejárta; ő maga orografiai és glaciologiai megfigyeléseit folytatta, utóbbi pedig geologiai felvételeket eszközölt.

1887-ben D. W. Freshfield-del szövetkezve, a központi Kaukázusba, kizárólag alpinista utazásra indult. Freshfield ez alkalommal másodszer járt a Kaukázusban. Wladikawkasból a Bakszan völgyében, Uruszbie-t érintve, a Donguszorun-hágón (3199) átjutnak a főláncz déli oldalára, Magas-Szvaneciába, ahonnan a Zanner-gleccseren és a hasonló nevű szoroson át a Besingi völgybe leszállnak, végül pedig a Koschtan-tauhoz (5145) eljutnak.

Ezen 4 utazása után kénytelen volt Déchy a családjában előfordult halálesetek és privát ügyeinek vezetése miatt hosszabb időre a kaukázusi utazásait félbeszakítani, pedig ekkor gondolataiban ezen bűbájos hegységnek ismeretése már elhatározott dolog vala.

1897-ben felvette azután újból kutatásainak fonalát, arra igyekezvén, hogy a hegység távolabbi keletjével is

megismerkedhessék. Két tirolai vezetővel meglátogatta a gruzinai hadi út nyugati oldalán emelkedő Kazbek-csoporthat, a centrális Kaukázus keleti bástyáját, amelynek főcsúcsára (5043 m.) fel is kapaszkodott. A keleti Kaukázusban pedig feljutott a Machkos Mta (3809) és a Datch Kort (4272) magas csúcsokra, amelyek környéke, habár kisebb arányokban, szintén még el van jégesezve.

1898-ban utitársa Papp Károly állami geologus és Hollós László botanikus, mindketten Akadémiánk tagjai, akikkel először a Nyíri Kaukázusban a Kubán vidékét tanulmányozza, majd pedig különböző pontokat a keleti Kaukázus vagyis Dagesztanban meglátogat.

1902-ben pedig Laczkó Dezső veszprémi tanár és geologus volt az utitársa. A velük volt tiroliakat pedig azért vitte magával, hogy a kaukázusi hegyláncz legdélebbi keletibb végén emelkedő utolsó magas hegycsúcsot: a Bazardzuzist (4487 m.) is meghódítsa és ennek csekély elfirnesedéséről maga is megbizonyosodhassék. Egyébként gazdag geológiai gyűjtéseket eszközöltek úgy Dagesztanban, mint befejezésül ismét nyugaton a Lába völgyeiben, valamint a szemközti déli oldalon, a Zagerker-hágón túl fekvő lejtősödéseken, le egészen Szuchumkaléig, vagyis a Fekete tenger partjáig, Déchy expedícióinak utolsó pontjáig.

Amint az előzőkből látható, a kaukázusi hegyláncz bejárása tervszerű és alapos vala. Nem maradt ki belőle semmi nevezetesebb rész, hacsak nem az előhegység, amit az expedíciókban résztvett geologusok valamennyien élénken sajnáltak, lévén ez a szedimentumoknak a színtere, a nagyobbbrészt kristályos palákból és eruptivumokból álló főgerinczczel szemben. De elvégre Déchy főcélja épen a magas hegység minél alaposabb kikutatása volt az ő hótakarójával és jégáraival és ehhez a programhoz kellett utitársainak is alkalmazkodni. Azonban így is örök hálával tartoznak mindannyian, kiknek alkalmuk volt az ő oldalán a Magas Kaukázus átkutatásában résztvehetni, azért a fenséges élvezetért, melyet egy ilyen hatalmas ritka szép és szabályosan felépített, firnfedte hegység tanulmányozása nyújtott. A hegység ismertetését illetőleg tehát Déchyt

illette meg a kezdeményező elsőbbség, annyival is inkább, mivel többi kísérői mind csak egy-egy alkalommal fordultak meg e hegységben, úgy hogy azt csak egyes részleteiben ismerhették meg.

Az utazási ciklus lezárása után Déchy csakhamar derekasan hozzá is látott munkája megírásához, melynek első kötetei 1905-ben német nyelven Berlinben láttak napvilágot. Munkájának címe: »*Kaukasus, Reisen und Forschungen im kaukasischen Hochgebirge von Moriz von Déchy.*« Legnagyobb 8°. Az I. kötet (348 old.) 21 réznyomattal, 10 panorámaképpel és 176 a szerző saját fényképfelvételei után készült szövegközi ábrával van ellátva, — nemkülönben a II. kötet (392 old.) 17 réznyomattal, 8 panorámával és 224 ábrával, továbbá 5 geológiai szelvénnel és két lapon a kaukazusi főlánc topográfiai térképével 1 : 400,000 mértékben. A III. kötetben (404 old.) foglaltatnak a szorosán szakszerű természettudományi adalékok 36 fotolithografiával Filárszky Nándor, Csiky Ernő, Papp Károly, Schafarzik Ferencz és Déchy Móricz tollából. Az első két kötet 1905-ben, a harmadik 1907-ben jelent meg. A mű kiadója Dietrich Reimer (Ernst Vohsen) Berlinben.

Ezt követte 1907-ben a mű magyar kiadása: »*Kaukasus. Kutatásaim és élményeim a kaukazusi havasokban*« (462 oldal). Összevontabb, tömörebb kiadás egy kötetben, nagy 8°, 16 réznyomatú táblával, 6 körképpel 235 szövegközi ábrával, 5 geológiai szelvénnel és a kaukazusi magas hegység részletes térképével. Kiadja az Athenaeum irod. és nyomdai r.s.t. Budapesten. A szakszerű jelentések ebbe a kiadásba csak kivonatossan vétettek fel, de a fent említett munkatársakhoz csatlakozik még Laczkó Dezső is.

Mind a két kiadás valódi remekműve a könyv megjelentetésnek. Illusztrációi páratlan szépségűek és rendkívül tanulságosak. Richthofen Ferdinand Br., a berlini egyetem egykori híres geográfia tanárának ítélete szerint e főlvételek alapján a Kaukasus az Európán kívüli hegységek közt a legjobban van illusztrálva. A mű szövege mesteri könnyedséggel, mindvégig lebilincselően van meg-

írva. Aki Déchy könyvét olvassa, igaz élvezetet lel benne. Mikor Déchynek a megírandó mű szerkezete dolgában határoznia kellett, sokáig habozott, hogy milyen formába is öntse a Kaukaszra vonatkozó gazdag tudását. Előszavában el is mondja, hogy könnyebb s talán tudományosabb színezetű lett volna, ha tapasztalatait topografiai sorrendben száraz paragrafusokba foglalja, azonban ő inkább az elevenen, lüktető útleírás formáját választja, mert meg van győződve, hogy a művelt közönség így szívesebben olvassa művét. És ebben a feltevésben nem is csalódott; könyvének csakugyan igen sok olvasója akadt. De viszont a szakembernek sincsen oka a nehezítésre, mivel e műben könnyen eligazodhatik és belőle hamarosan kivonhatja azt, ami a hegység orográfiájára, a glaciológiájára stb. tartozik. Igazolja ezt többek közt Karl Oestreich, az utrecht-i egyetem ismert földrajztanára, ki a Petermann's Geogr. Mitteilungen 1909-iki évfolyamában Déchy művét egy teljes értekezés formájában ismerteti. »Der hohe Ernst und die tief angelegte Forscherpersönlichkeit des Verfassers« mondja Oestreich »machen die Lektüre dieses Werkes zu einem Genuss besonderer Art. Das Wort wird in bisher gewiss unerreichtem Masse durch das Bild unterstützt, und es wird uns klar, dass von nun an zu dem Unternehmen einer Gesamtdarstellung eines Landes sich nur der wenden darf, der zugleich Forscher, Wort- und Bildkünstler ist.« Különben ki kell emelnünk, hogy Déchy maga is igyekszik a geografus munkáját megkönnyíteni, amennyiben műve II-dik kötete végén a Kaukasz és az Alpok közt megvonja a párhuzamot, valamint több szelvény kíséretében a hegység tektonikájával is foglalkozik. A III. kötetben pedig a hegység fiziogeografiáját tárgyalja, nevezetesen a Kaukasz orográfiáját, a hidrografiát, az eljegesedés tüneményét és végre röviden az orogenezist is, összesen 135 oldalon. A munkájához csatolt térképlap szintén modern alkotás, amelyen minden megfigyelése rajta van, úgy hogy ez megbízhatóság tekintetében, beleértve a hegység nomenklaturáját is, a közkézen forgó hivatalos orosz térképet tetemesen felülmulja.

Déchy kaukázusi művéből — habár még sok a megoldásra váró detail — mégis már eddig is mint főeredményeket kiemeljük a következőket:

A Kaukaszus firn és jégelborítottatása nemcsak mintegy 280 kmt.²nyi, amint azt addig hitték, hanem egyedül csak a centrális részében 1840 km.² területű, tehát akkora, mint az egész Alpoké (1838 km.²); a nyugati és keleti harmadainál kisebb eljegesedésével együtt pedig azokat tetemesen felül is múlja. A Kaukaszus 20 nagy glecsérével szemben az Alpokban csak 19 sorolható fel olyan, mely 20 km.²-nél nagyobb felületű. A Kaukaszusban az örökös hóhatár nyugatról kelet felé haladva emelkedik, mivel a nyugati és részben még a centralis lánc a pontusi csapadékdús klíma hatása alatt áll, míg a keleti már az ázsiai száraz klíma körébe esik. A negyedkorban kiterjedtebbnek ismeri fel *Déchy* a hegység eljegesedését. Azonkívül sok lényeges vonatkozásban helyesbítette a hegység orográfiáját és vízrajzi hálózatát is.

Egy 1100 km. hosszú, 60—150 km. széles, 5600 m.-ig emelkedő, zord és nehezen járható hegyláncra vonatkozó, szívós kitartással megállapított tudományos alapfogalmak ezek, amelyekkel a szerző a geográfiai tudásnak inventáriumát határozottan gazdagította.

De volt azonkívül érzéke és gondja arra is, hogy felváltva több hazai természetvizsgálónak is alkalmat adjon, hogy ezen impozáns hegységgel megismerkedhessenek. Így jöttek létre a III. kötet természetrajzi adalékjai, melyek a hegységet többféle szempontból megvilágítják. Expedícióinak gazdag gyűjtéseit hazai tudományos intézeteinknek adományozta, nevezetesen a magyar nemzeti Múzeumnak és a m. kir. Földtani Intézetnek.

Ritkán részesült könyv olyan diadalmas fogadtatásban, mint *Déchy*-nek a Kaukázusról szóló díszműve, melyet a Nyugat nagy nemzetei körében elragadtatással üdvözöltek. Geografusok és geologusok a leghízelgőbb kifejezésekkel ismertették e művet. *F. Heger* (Deutsche Rundschau 1908), *E. de Lapparent* (Annales de Géographie 1907), *E. A. Martel* (La Nature 1907), *R. Blanchard* (La Géographie),

L. Baldacci (Roma 1905), *E. Oberhummer* (Wien N.fr.Pr. 1906. *H. Cramer* (Berlin) 1911. *C. Diener* (Geographische Zeitschrift 1908) és még mások. A hazai geográfusok közül *Lóczy Lajos* a szóbanforgó munka két első német nyelvű kötetét »az alpinista irodalom legszebb és legtartalmasabb termékének« mondja; kellemesen tűnik fel továbbá objektivitásánál fogva *Prinz Gyula* ismertetése, de hallottunk szubjektív felfogásból eredő zsémbelődő hangokat is, melyek azonban *Déchy* »Kaukázus«-ának fényes vértetééről hatástalanul lepattantak.

Déchy ambiciózus működése, valamint azon törekvése, hogy a magas hegységek még ismeretlen csúcsrégióinak feltárását célzó magyar készséget a világ fórumán is nyilvánvalóvá tegye, nem maradt észrevétlen. Szoros összeköttetése és sűrű levelezése az angol, franczia, német, olasz, osztrák geográfiai és alpinista körökkel, valamint az egyesületeikben tartott előadásai alapján is kedveltté tették *Déchy* nevét. A Royal Geographical Society Londonban Honorary corresponding member-évé választotta meg. A Berlieni, Párisi, Szt.-Pétervári, Bécsi, Római, Brüsszeli, Amsterdami és Madridi földrajzi társaságok tiszteleti, illetőleg levelező tagjuknak nevezték ki. Tiszteleti tagja volt a Club Alpin Français, a Club Alpino Italiano és az Erdélyi Kárpát Egyesületnek is. Számos érem tulajdonosa, azonkívül Officier de l'Akademie és Officier de l'Instruction publique de France. *I. Ferencz József* királyunk a cs. és kir. Ferencz József-rend lovagkeresztjével, majd pedig a III. oszt. vaskoronarenddel tüntette ki, 1882-ben okt. 29-én királyi resolúcióval megkapta a magyar nemességet, 1908 okt. 5-én pedig a »Marosdécsei« előnevet, amiről őfelsége 1910 október 14-én keltezett és címerrel ellátott ünnepélyes diplomát adományozott *Déchynek*. E címer alsó harmadában az országos címerben előforduló, középsőjén koronázott hármashalom is látható; a sisakból kiemelkedő oroszlán pedig bal lábában a magyar Tricolort lobogtatja, amely szimbolikus ábrázolásokkal *Déchy* nyilván a magyar Haza iránt való odaadását és hűségét óhajtotta kifejezésre juttatni.

Elismerésben részesült a hazai szaktársak részéről is; a magyar Földrajzi Társaság tiszteleti tagjává, majd tiszteleti elnökévé választotta *Déchy*t, a kolozsvári m. kir. Ferencz József Tud. Egyetem pedig tiszteletbeli Doktorrá avatta, a *M. Tud. Akadémia* végre földrajzi érdemei alapján a III. osztályába levelező tagjául választotta. Székfoglalóját az 1910 március 14-iki ülésen »Kaukázusi utazásaim tudományos eredményei« címén tartotta meg.

Valóban mondhatom, hogy éppen ezt az utóbbi kitüntetését tartotta legnagyobbra. De ezen electióval egy szersmind a *M. Tud. Akadémia* is objektív elfogulatlanságának adta tanujelét, amennyiben *Déchyben* oly tudományos érdemet kívánt honorálni, mely nem a rendes iskolából való volt, hanem önerejéből szabadon kifejlődött.

Távozása geografusaink körében észrevehető űrt hagyott hátra és szomorkodva kérjük, mikor fog soraikban ismét egy olyan lelkes, bátor és áldozatkész kutatójuk támadni, ki az alpinizmus élvezetét a geografia komoly kutatásaival oly szépen össze tudta egymással hangolni, mint tiszteletre méltó tagtársunk, néhai marosdécsei *Déchy Mór*.

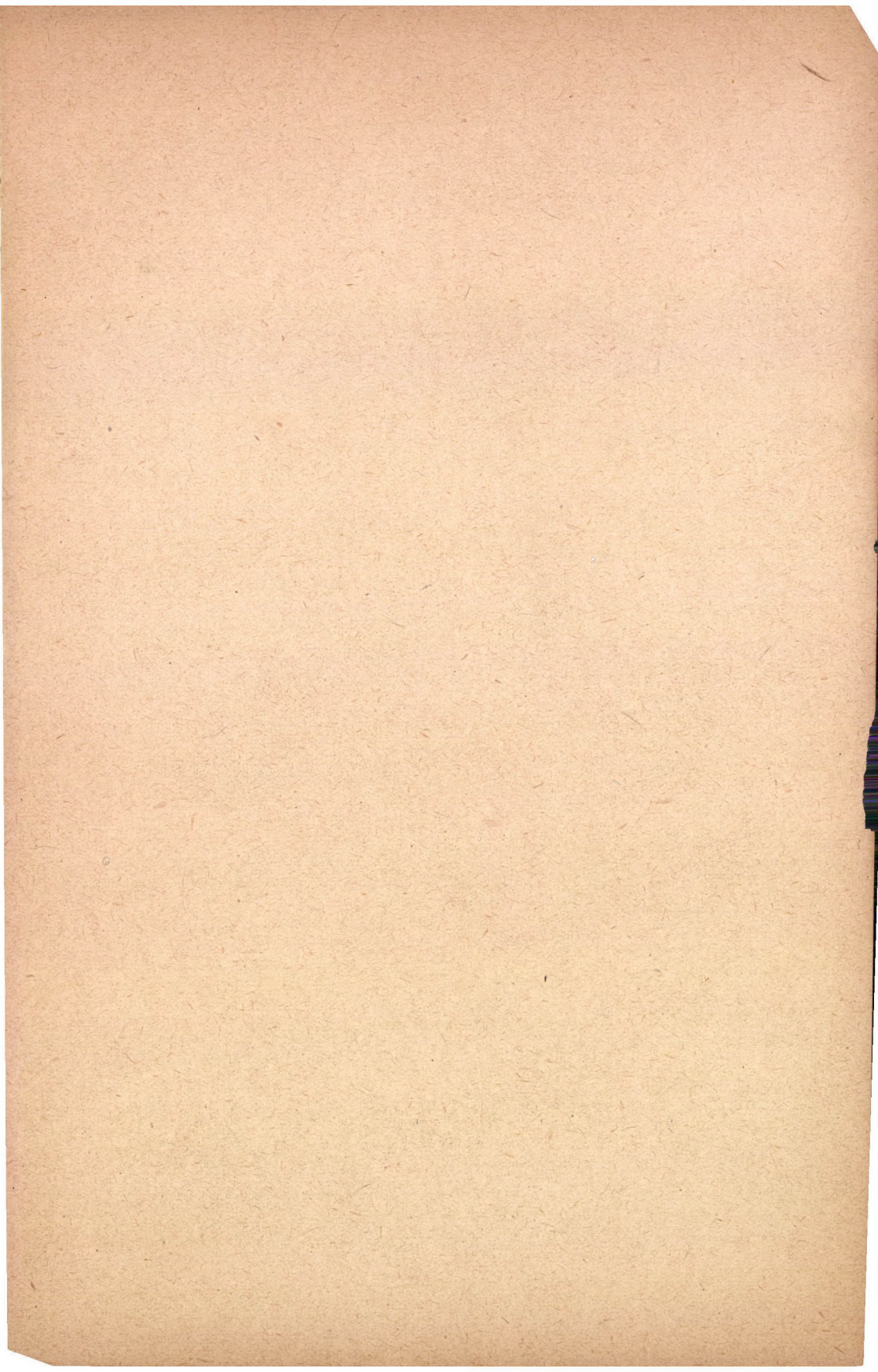
Déchy Mór irodalmi munkássága:

1. Zum Piz Buin (Silvretta csoport) Zeitschr. d. D. u. Österr. A. V. Bd. IV. 1. Abth. 1873.
2. Gletscherfahrten i. d. Berner u. Walliser Alpen. Jb. d. S. A. C. Bnd. IX. Bern. 1874.
3. A Monte Rosa legmagasabb csúcsának megmászása Délről. (4 táblával.) Földr. Közl. I. köt. 1873.
4. Salita della Punta più alta del Rosa (Dufourspitze — 4 táblával) Boll. del. C. A. I. Torino. Vol. VIII. 1874.
5. Zur Topographie d. Mte. Rosa-Stockes. Jb. d. S. A. C. Bnd. XI. 1875.
6. Aus d. Ortler-Alpen (IV. Vom Cevedale auf d. Pallon della Mare V. Die. Thurwieserspitze a. d. Val Zebbru. Zeitschr. d. D. u. Österr. A. V. Bd. VI. 2. Abth. 1875.
7. Von der Wildspitze nach Gepatsch. Zeitschr. d. D. u. Österr. A. V. Bd. VI. 1875.
8. Fedcsenkó Alexis. Földr. Közl. II. köt. Budapest 1874.
9. Jelentés a magas Tátrában tett utazásról. Földrajzi Közlöny. III. köt. 1875.
10. Aus d. hohen Tátra (1 térképvázl. és 1 ábra). Jahrb. d. S. A. C. X. Jg. Bern. 1875.
11. Die Gerlachfalverspitze i. d. Hohen Tátra. Zeitschr. d. D. u. Österr. A. V. Bd. VI. Abth. 2. 1875.
12. Zur Geschichte d. Montblanc-Ersteigungen. Mitth. d. D. u. Österr. A. V. Frankfurt a/M. 1875.
13. Új átmenetek a Tátrában (Neue Übergänge i. d. Tátra) Kassa 1875.
14. A kartographia a bécsi világtárlaton. Földr. Közl. III. köt. 1875.
15. Jelentés a párisi nemzetközi földrajzi kiállításról. Földr. Közl. III. köt. Budapest 1875.
16. Aus den Südhälern d. Monte Rosa. Neue deutsche Alpen Ztg. Bnd. II. Wien 1876.
17. Catalogue des ouvrages graphiques et cartographiques exposés a l'occasion du IX-ième Congrès international de Statistique rédigé sur l'ordre de la Commission organisatrice hongroise Budapest 1876.
18. A berni Alpok közt. A természet. Budapest 1877.

19. A Mont Blanc. Utazási tanulmány. (1 térképpel.) Földr. Közl. VI. köt. Bp. 1878.
20. Der Mont Blanc u. seine Ersteigung v. Courmayeur (mit Abbild.) Bern 1878.
21. Papír, nyomdászat és térképészet: A topographiai térképek. Hivatalos jelentés a Párisban 1878-ban tartott egyetemes kiállításról, kiadja az orsz. magy. kir. Statisztikai Hivatal. Bp. 1879.
22. Bericht ü. d. intern. Congress für Handelsgeographie zu Brüssel 1879. Mitth. d. k. k. Geograph. Gesellschaft in Wien 1879.
23. Jelentés a Magas-Ázsiában tett utazásomról. Földr. Közl. Budap. 1880.
24. Mountain Travel in the Sikkim-Himalaya. Translated by D. W. Freshfield Alpine Journ. For August 1880. London.
25. Bergreise im Sikkim-Himalaya. Peterman's Mitth. 1880. Hft. XII.
26. Mittheilungen ü. eine Reise im Sikkim-Himalaya. Mitth. d. k. k. Georg. Gesellsch. Wien 1880.
27. Le Massif du Kinchinjunga vu du couvent de Rinchinpoong (Sikkim independant) Annuaire du Club Alpin Français Année 1881.
28. Óralja-Boldogfalva Vasárnapi Ujság Bpest 1882 aug. 6.
29. Itinerary of a tour in the Central Caucasus. Alpine Journ. London 1884.
30. Mitth. ü. eine Bergreise im Kaukasus. Österr. Alpen-Ztg. VI. Jg. Wien 1884.
31. Utazásom a Kaukázban (több ábrával). Földr. Közl. XIII. köt. Budapest 1885.
32. Voyage dans le Caucase. Földr. Közl. Abrégé Budapest 1885.
33. Zur Geschichte der Ersteigungen des Elbrus (Minghi Tau) Mitth. d. D. u. Östr. A. V. 1885.
34. Ascension de l'Elbrous (Minghi Tau — 2 ábra). Annuaire de Club d'Alpine Française. 11. Vol. 1884. Paris 1885.
35. Mitth. ü. eine zweite Bergreise im Kaukasus. Österr. Alpen-Ztg. VII. Jg. Wien 1885.
36. Voyage au Caucase. Revue géographique internationale (2 ábra) [Georges Renaud]. 10 année, Nr. 121—122. Paris 1885.
37. The first ascent of Adai-Choch. With a map and two illustrations. Alpine Journ. 1885 aug. and 1886 may. London 1886.
38. Recherches sur l'orographie et la glaciologie da Caucase centrale. Congrès intern. des sciences géographiques 1887.
39. Mittheilungen über eine dritte Bergreise im Kaukasus 1886. Österr. Alpenzeitung, IX. Jg. 1887.
40. Szabad Svanéczia az Ingur felső hosszvölgyében. (Egy térképpel.) Földr. Közl. Budapest, 1886.
41. La Svanétie Libre, la Haute vallée longitudinale de l'Ingour. (Egy térkép.) Földr. Közl. Abrégé Bp. 1886.
42. Über photograph. Landschafts-Aufnahmen im Allgemeinen, insbesondere im kaukasischen Hochgebirge. Mitth. d. D. u. Ö. A. V. 1887.

43. Ein neues Feld für die alpine Thätigkeit. Österr. Alpen-Ztg. X. Jg. 1888.
44. A nemzetközi földrajzi kongresszus Párisban 1889. Földr. Közl. 1889.
45. The ascent of Maglich, with a map and two illustrations. Alpine Journal. London 1889.
46. Neuere Forschungen und Bergreisen im kaukasischen Hochgebirge. Mitth. d. D. u. Ö. A. V. Jg. 1889. Nr. 4.
47. Das Massiv des Adai-Choch im zentralen Kaukasus. Petermann's Mittheil. 1889. Hft. IX. Gotha 1889.
48. Mittheilungen über eine vierte Bergreise im Kaukasus 1887. Österr. Alpen-Ztg. X. Jg. 1889.
49. The sources of the Kuban. Extracted from »The Exploration of the Caucasus by D. W. Freshfield and V. Sella. London 1890.
50. A Kaukázusból. Számos illusztr. Vasárnapi Ujság XXXVII. évf. Bpest 1890.
51. Künstlerische Streitfragen in der Photographie. Eder's Jahrb. f. Phot. 1891.
52. Neuere Forschungen und Bergreisen im kaukasischen Hochgebirge. Wien 1891. Verlag d. D. u. Österr. A. V.
53. Über die Wahl der Brennweiten in photographischen Objectiven bei Landschaftsaufnahmen. Phot. Wochenbl. XVII. Berlin 1891.
54. Über Entwicklung von Aufnahmen aus dem Hochgebirge. Phot. Wochenblatt XVII. Berlin 1891.
55. Bergfahrten in den Alpen der Herzegovina. Mit einer Illustr. i. Texte u. einer Heliogravure. Österr. Alpen-Ztg. Wien 1892.
56. La Svanétie libre. Revue géographique intern. Paris 1892.
57. Ásványforrások és fürdőhelyek az északi Kaukázusban. Budapesti Szemle, 223. füzet. Bp. 1895.
58. Die Mineralquellen u. Badeorte im Norden des Kaukasus (mit 3 Illustrationen. Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik. XVII. Jg. Wien, Pest, Leipzig 1895.
59. A londoni nemzetközi földrajzi kongresszus. Budapesti Szemle 229. sz. Bp. 1896.
60. A Kaukázus középlánczolata (több képpel). Vasárnapi Ujság 42. évf. Bpest 1895.
61. New expeditions in the Caucasus in 1897. Alpine Journal London Novemb. 1897.
62. Dr. Gustav Radde (1831–1902) Geographischer Anzeiger. Gotha 1902.
63. Kaukasus. Reisen und Forschungen in kaukasischen Hochgebirge I., II. nagy8°, 38 réznyomattal, 18 panorama-képpel és 400 a szerző saját fényképfelvételei után készült szövegközi ábrával 1905. és III. Tudományos eredmények 36 fotolitografiával. 1907. Berlin, D. Reimer (E. Vohsen).

64. Kaukázus. Kutatásaim és élményeim a kaukázusi havasokban. Egy kötetben nagy 8°; 16 rézny. táblával, 6 körképpel és 235 szövegközi ábrával, 5 geológiai szelvénnel és a kaukázusi magas hegység részletes térképével. Athenaeum i. és ny. r. t. Bpesten 1907.
 65. Die neue Hauptstadt Indiens. Pester Lloyd. Budapest 1912.
 66. A természet védelme és a nemzeti parkok. Természettud. Közlöny Bpest 1912.
 67. Hegyóriások. Képek Európa és Ázsia magas hegyeiből (37 képpel). Századok legendái. Bpest 1913 augusztus.
 68. A Kaukázus térképe. 1 : 400,000 mértékben. Wien 1907.
-

BUDAPEST, 1922.

M. TUD. TÁRSULATOK SAJTÓVÁLLALATA RT. VIII, MUZEUM-KÖRUT 6.
NYOMDAIGAZGATÓ: SZABÓ T. ISIVÁN.